

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Мария Василева Тотева, дмн

относно дисертационен труд представен от Цвета Димитрова Трайкова с научен ръководител доц. Владимир Чернев, доктор на тема: „Състояние на физическото развитие и двигателните способности на деца в подготвителна група за училище (5-7 годишни)” за придобиване на ОКС „Доктор” в професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по физическо възпитание

Настоящият труд проучва дългогодишния проблем, който вълнува родители, учители и спортни специалисти, свързан с методите за подобряване на физическото развитие и дееспособност на децата от детските градини. В този смисъл проблемът е значим и изборът на темата е особено подходящ.

Представената дисертация е от 228 стр. в т.ч. 28 стр. приложения. Тя е онагледена с 19 таблици и 73 фигури. Библиографският списък е от 150 заглавия, от които 121 са на кирилица и останалите на латиница.

Трудът е структуриран в следните раздели:

- Научно-теоретични основи на проблема в съответни 4 направления;
- Цел, задачи, организация и методика на изследването;
- Резултати и анализ;
- Изводи и препоръки.

Още в увода е формулиран изследователския проблем, а именно подобряване на двигателната активност на децата от предучилищните подготвителни групи с цел повишаване на тяхната физическа дееспособност, психофизически характеристики и параметрите на физическото им развитие.

В първата глава на литературния обзор компетентно се коментират характеристиките на образователния процес по

физическо възпитание в детските градини. Последователно са обсъдени целта и задачите на този процес; организационните форми и особено съществено – базовите нормативни документи, отнасящи се до образователното направление „физическа култура“ в тази възраст. Основният акцент е върху новия закон за училищното образование от 2016 г. по отношение на физическото възпитание. Подробно са обсъдени в сравнителен аспект основополагащите принципи на настоящата програма за подготвителните групи в предучилищна възраст. Представено е подходящо онагледяване (табл. 1) на примерно разпределение на задължителните форми на организация в полудневни и целодневни подготвителни групи.

Съществен принос към проблема представлява 30-страничното анализиране на възрастовите особености в развитието на децата от 3 до 7 годишна възраст. Направена е многопосочна характеристика на основните признаци в цялостното развитие на човешкия организъм в посочения период. Обхванато е морфофункционалното развитие по системи; двигателно-координационното развитие на моториката в различните й качества; психическо развитие; когнитивно в 5 направления; социално. Отбелязвам, че задълбочените разсъждения и подходяща библиография дават възможност на докторантката да оформи актуална работна хипотеза, свързана с прилагането на разнообразни двигателни активности, осигуряващи необходимите умения на децата за справяне с изискванията на редовния учебен процес.

Заклучението ми относно библиографския преглед е, че той е направен задълбочено с цитирани резултати на автори от различни времеви периоди, наред с преглед на нормативните материали в посочената предметна област.

Представената цел на изследването е подходящо формулирана и насочена към реализиране на научната теза на докторантката. Произтичащите от нея 5 основни задачи гарантират успешно изпълнение на заплануваната програма – съответна на работната хипотеза.

Предметът и обектът на изследването са ясно прецизирани. Контингентът се състои от представителен брой деца – 208 (113 момчета и 95 момичета), които се обучават в две детски градини и групи за предучилищна подготовка в едно училище. Те са разпределени в 2 възрастови групи (III и IV) по полов признак и са диференцирани в опитен и контролен контингент. Към изследователския материал е включено анкетно проучване на 147 родители – насочено към характеризиране на тяхната и на децата им физическа активност.

Експериментирано е обогатено образователно съдържание по „Физическа култура“, което е осъществено в 93 педагогически ситуации годишно, 3 пъти седмично с времетраене 30-35 мин. В приложението (в размер на 11 стр.) много подробно и педагогически издържано е представена методиката на занимания със съответната тема, ядро, образователни задачи. Впечатлява богатото и разнообразно съдържание на обучението с включването на интересни игри и упражнения, които създават умения, в различни спортове. Те повишават мотивацията на децата към разнообразна физическа активност и имат безспорен градивен ефект върху организма. Тази част от дисертационния труд заслужава много висока оценка, тъй като това представлява същността на приложения от докторантката обучителен процес по физическо възпитание.

Използваните контролни показатели и тестове са 18, от които 4 антропометрични, 5 физиометрични и 9 двигателни.

Изследователската програма включва педагогическо тестиране, анкетен метод, педагогическо наблюдение, педагогически експеримент.

Използвана е богатата статистическа програма, в която е приложен вариационен, корелационен, сравнителен, алтернативен и графичен анализи. Използван е методът на сигмалните отклонения за разработване на нормативни таблици. Статистическата достоверност е висока.

Анализът на резултатите започва с обсъждане на анкетно проучване на родителите чрез 14 въпроса – 4 отворени и 10 затворени. Те разкриват сходната тенденция в българското общество, а именно положително отношение към спортните занимания, като фактор за здравното и психо-физическо състояние на децата, наред с факта, че тяхното лично участие в съвместни двигателни активности е сравнително ограничено.

Докторантката е направила мотивирано обобщение на информацията, която подчертава ролята на педагогическия процес в подготвителните групи в посоченото направление.

Интерпретирането на експерименталните данни е осъществено чрез прилагане на единен информативен модел на обсъждане. Той включва сравнителен анализ на признаците, промените и техния прираст в четирите възрастово-полови експериментални и контролни групи. Информацията се задълбочава чрез използване за сравнение с данните относно физическото развитие и дееспособност на Слънчев, П. и сътр. (1992) и БАН (2012), които обективизират тенденциите за настъпващите промени на фона на процесите в българското население.

Анализът на базовите антропометричните показатели установява не големи различия между двете изследвани групи деца. Наблюдават се сравнително малки промени (някои достоверни) в параметрите им през експерименталния период. По-особено внимание заслужават данните относно BMI-а, чийто стойности при контролната група са по-високи, но в границата на нормата. Въпреки това, 3,1% деца от експерименталната група са с наднормено тегло и затлъстяване, а при контролната – 11,4%.

Физиометричните показатели при началните изследвания са доста сходни с известни полови различия. След изпълнената изследователска програма се установяват по-значими положителни разлики в експерименталните групи (сила на ръцете, станова сила).

Двигателните тестове предоставят основната част от информацията, свързана с ефективността на изследователския

проект. Те са добре подбрани с оглед характеризиране на физическата дееспособност. При всички от тях се наблюдава съществена закономерност, която може да бъде характеризирана, както следва:

- Разпределените деца в отделните възрастово-полови групи не показват съществени различия в базовите данни на отделните двигателни способности.

- В някои от изследваните признаци изходните стойности са по-високи при момичетата като израз на полов диморфизъм.

- В резултат на реализираната авторска методика всички показатели в експерименталните групи са с достоверен прираст в сравнение с тази от контролните, което представлява основния положителен резултат.

Коментираният богат масив от данни е представен чрез много добро графично онагледяване, но трудът би спечелил, ако имаше кратко обобщение в края на всеки раздел.

Докторантката успешно задълбочава своята информация чрез приложения корелационен анализ. Той демонстрира силата на взаимовръзките между отделните показатели. Коректно са обсъдени корелационните коефициенти при двете изследвани основни групи и съответните възрастови подгрупи. Табличният материал (табл. 15) представя особено нагледно степента на гаранционна вероятност между изследваните признаци. Това позволява да се направят логични заключения, че под въздействие на обогатеното учебно съдържание по физическа култура, експерименталната група значително подобрява двигателните си способности в сравнение с обучаващите се деца по стандартната програма.

Всяко научно изследване повишава своята значимост, ако има съответно практическо приложение. В конкретния случай Цв. Димитрова използва богатата информация получена от проучването и разработва технология за контрол и оценка на физическата дееспособност на 5-7 годишни деца. Въз основа на сигмалния метод са предложени 5-степенни оценъчни таблици, които позволяват бърза и

обективна оценка за контрол на основни показатели на физическата дееспособност в 5-7-годишна възраст.

Дисертацията завършва с 5 основни извода, които реално отразяват изпълнението на научната програма.

Оформени са 6 препоръки, които са с подчертана практическа насоченост.

Извършеният от мен анализ на научния труд позволяват да се характеризират следните по-съществени приноси:

- Създадена и приложена е новаторска методика за обучение по физкултура в предучилищни групи (5 – 7 год.), чрез специфично обогатяване на учебното съдържание.

- Направен е подробен и целенасочен библиографски преглед на състоянието на обучителния процес в това направление чрез анализ на многобройни нормативни документи.

- По обективен начин са подбрани средствата за оптимизиране на заниманията по физическо възпитание в подготвителните групи, които представляват своеобразно практическо ръководство за специалистите в тази област.

- Разкрити са корелационните взаимовръзки между основни морфологични и спортно-технически характеристики, които подпомагат учебния процес.

- Разработените оценъчни нормативни таблици относно нивото на физическата дееспособност на деца от предучилищна възраст са с голяма практическа значимост предвид тяхната обективност и лесна приложимост.

- Предложените препоръки имат актуален характер и са адресирани конкретно към съответните институции с убеденост от необходимостта да бъдат практически реализирани.

Отбелязвам, че е логично при такъв обемист труд да бъдат допуснати някои слабости, но те са с технически характер и не се отразяват на неговото качество.

Във връзка с проекта са публикувани 3 научни статии.

Авторефератът отговаря на стандартните изисквания.

Заклучение

Разработената дисертация на тема: „Състояние на физическото развитие и двигателните способности на деца в подготвителна група за училище (5-7 годишни)” представлява сериозен научен труд с безспорни научно-приложни качества. Оценявам високо неговите достойнства и възможността за практическа реализация на резултатите. Убедено предлагам на Уважаемото научно жури да присъди образователната научна степен „Доктор” на Цвета Димитрова Трайкова в професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по физическо възпитание”, за което тя притежава всички необходими качества.

Рецензент:

проф. д-р Мария Тотева, дмн